

Г Л А С Н А Р О Д А.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се пишу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 47.

У НОВОМЕ САДУ. У НЕДЕЉУ 24. НОВЕМБРА 1873.

ГОДИНА III.

ВАСПИТАЊЕ САМОГА СЕБЕ.

I.

Сваки се човек двојако васпитава, прво га васпитавају други старији од њега и његово искуство у животу а друго, што је још важније, човек васпитава сам себе.

Човек се васпитава када се скроз и кроз сав као што је образује, а то ће рећи када развије своје умне моралне и телесне моћи и дарове. Ум, душност и тело то је у човеку тројство у јединству, то су удови целине му, који узајмично утичу једно на друго. Ове три стране људске природе морају се свака за се и све три у најтешњој свези по својој природи неговати и истаћи, ако хоћемо, да се развије и образује сав човек. Развиј човеку само тело то ће начинити од њега снажног дива али ће остати дивља; развиј човеку само моралне особине, то ће добити одањ претераног занешењака или суманутог човека а развијај му само умне моћи, то ће га начинити учешаком без срца, који када му се даде прилика, може да постане најгори зликовац.

Стари Грци и Римљани много су полагали на развитак телесне снаге они су говорили: „Само у здравом телу може да буде здрав дух;“ то је било највише начело у њиховом васпитању. Ми се често дивимо старим Грцима као неким полубоговима а то је отуда, што је у њих било напоредо развијено и тело и дух, па кад видимо с једне стране, да су у њих цватиле науке и вештине, опажамо да је у њих било и јунаштва и срчаности. Грци су врло добро знали, да када је човек чист и срчан телом, да је онда снажан, весео, радан, сталан духом. Они су ишли за тим, да им је и тело и дух складно развијен.

Стари Грци имали су извесна места, а звали су их ђимназијама, где је им мушка и женска младеж гола нага челичила хрвањем, трчањем, скоком, хитцем и песницањем своје тело. У извесно време приређивали су они велике народне игре, где су се искупљали са свију крајева, па су се ту надметали у телесној и умној снази. Од тих игара биле су најславније олимпијске игре.

Што су Грци радили то раде данас сви напредни народи негујући ђимнастику. Ова вештина не само да челичи тело, него крени и дух, будећи народну свест и понос. Питајте Чехе шта им вреди њихова „соколска друштва“.

Свако васпитање треба да почне неговањем здравља, челичењем тела, јер тело је кућа у којој живи душа, оно је оруђе душино па ако то оруђе ништа не вреди, како ћемо се моћи надати да ће дух с успехом хрлити унапред? Видели смо да је ђимнастисање једно важно средство, које снажи и челичи тело; ђимнастисање развија све мишиће и удове тела систематски, оно чини те тело отврдне према сваком спољном утицају, али оно буди уједно у човеку најплеменитије врлине те човек постане скроман, срчан, поуздан, љуби свој народ и своју домовину. Али и ђимнастисање само онда развија тело, када се ван ђимнастике живи просто и умерено.

Кад погледамо наш народ, уверићемо се, да је наш свет тамо најснажнији и најразвијенији, где живи просто и природно ма и само с тога, што, је сиромашан. Узмимо те упоредимо само Личана, Далматинца, Херцеговца и Црногорца са нашим варошанима па ћемо одмах опазити грдну разлику. Наши стари живели су скромно и просто али онако и јесу топузом и буздованом млатали, да су противницима све попуцкивала гршна ребра. Данас више нема онога скока јуначкога, ни онога метања камена с рамена, али на место тога има силесија ерлавих ногу, крпљених вратова и узаних груди. И ако се од нас нешто да живимо онако просто као што су нам стари живили, ипак се с правом може од нас захтевати да у нашем животу пазимо на законе природе, јер ко против тих закона греши, томе се природа послељутосвети. Да се још боље увиди, колико се природа свети онима, који против ње греше ено погледајмо такозване тајне грешнице међу одраслијом мушком и женском децом. Ужасни порок пуштања силе (онанија) задржи им тело и душу у развикеу, утуче им снагу, испеди и исиса их те их пре времена свали у гроб. Сваки може да се просто рани, да рано леже и да рано устаје, да буде умерен у сваком уживању,

да буде чист и уредан, да подједнако ради и телом и душом, да се клони свију страсти — па ако уз све то уредно гимнастише, плива и своје тело иначе креће и вежба ето му па ће бити и остати здрав. Ко хоће да зна како треба да чува своје здравље нека не жали 60 нов. па нека купи и проучи ваљану књигу нашега вреднога Др. Милана Јовановића што се зове: Хигијена или наука о чувању здравља. У тој књизина ће све што му је нужно да знаде да очува своје здравље.

Старо је али добро је средство ако хоћеш да будеш душом ведар а телом здрав — да добијеш времена и да продужиш себи век — а то средство стоји на услузи и богаташу и сирوماку и зове се Рано рани! Сви велики људи рано су устајали и многи узвишени производи људских умова понизили су у јутреним часовима. Славни лекар Хуфеланд вели описујући свој живот. „Ја сам као лекар устајао рано, лети у 5 а зими у 6 сахата и то време посветио сам умноме раду, премишљао сам и писао сам јер је с јутра дух ведар и непомућен и све што сам написао, а тога није мало, написао сам с јутра. Време од 9 сахата пре подне до 8 сахата у вече посветио сам свету то ће рећи практичној радњи — вече сам оставио срцу то јест забави и уживању у породичном кругу.“

Човек је телом и душом све то здравији и вољнији, што једноставније ради као цео човек то јест ако што савршеније свака страна природе му учествује у радњи. За то је добро ако занатлија који већином ради руком, потражи и умну радњу, ако научњак који већином ради главом потражи и телесно кретање, обојица бар у тој мери да се разлика између те две врсте рада изравна. Кад занатлија почине од добра посла, ето му добре бњиге или листа, ето разговора у читаоници а кад научник заклопи бњигу или метне перо на страну ене музелена поља или ђимнастике.

За сваког младог човека је врло важно не само да развије своје тело него да се научи своје удове природно и неприсиљено употребљивати. Многи који капају над бњигом, учиниће врло добро ако не узимљу да је све у књигама, него да човек који хоће да живи и ради, ваља да позна осим мртвих књига јоште и жив свет, у ком ће и за кога ће радити. Ученику неће бити згорега ако после наставе својих учитеља завири и у радионице разних занатлија а кад тад ће му врло добро доћи ако и он у тима радионицама научи како ваља владати алатом те своју руку извешти и дотера. У такој радионици отвориће се ученику око да види оно што јесте у истини, што је стварно и рукописно, ту би свикао на телесни рад на сталност и постојаност у њему, ту би прикупио много искуства за дане кад буде пошао својим самосталним позивом.

Колико вреди ово својевољно занимање са механичким пословима то се види из живота великих мужева који су човечанству били у великој мери од прак-

тичне користи. Исак Њутн био је у школи више ограничен него даровит али се тиме јако разликовао од осталих ученика што је био неуморан, што је неким ђенијалним нагоном амин дељао и израђивао неке моделе ветрењача, кола и машина сваке руке; па и после кад је остарио те је већ са своје генијалне научности у математици, чувен у целом свету био, волио је да деље и гради мале столове и орманчиће за своје пријатеље. Исто су тако били вешти и ревностни Жемс Уат и Ђорђе Стефнсон кад су били дечица у грађењу разних справица, па су после као људи својим изналасцима парне машине дали свету други облик. Венијамин Франклин када је већ остарио није могао доста да хвали свога оца који га је као дете водио и радионице разних занатлија. Франклин приповеда: „Отац ме је водио час у ову час у ону радионицу, водио ме је зидарима, лончарима, казанџијама, и столарима, да види еда ли бих ја могао добити воље да се одам ма на који од ових заната. Кад смо овако походили толике занатлије, сматрао сам ја пажљиво све њихове вештине и отуд сам се много користио, јер све што сам видио било је после довољно да будем кадар да обавим сам по неке омање послове и онда када нисам имао занатлије уза се, особито да градим мале машине за моје опите“. Славни писац „Златотворнога села“ и „Ракијске гуге“ Хајнрих Чоке дао је сваког свог сина, који се био решио да буде човек учеван уредно у радионицу по неког занатлије и вештака а ниједан од његови синова није почињао велику школу (универзитет) пре но што се извадио за калфу у занату који је учио. Чоке вели: „Е тако сам ја очувао своје синове да не дигну нос да су „млада господа“ и научио сам их да поштују сваки сталек. И тек када су свршили велику школу па су ишли да путују по Немачкој, Француској и Шотској и Енглеској осетили су шта вреди ово просто васпитање.“

„Одрасли синови моји били су родитељима на радост, јер су били побожни, и скромни, сваком одкористи, и радени а тиме су послужили отаџбини, човечанству, науци и вештини.“

Као што ваља децу телесно развијати тако их ваља васпитавати да буду вредни и радени. Родитељи и учитељи, школа и кућа треба да паже да онај нагон за радом што га има у свакој детињој души руководе да га управе не само на оно што је истинито, добро и лепо, него да се тај природни нагон за радом тако развије, да се дете научи да вољно, постојано и вешто самостално ради. Није то тако тешко као што се мисли. Покажимо ми детету нашом вредноћом добар углед, пробудино у њему вољу да само ствара, вежбајмо га са лакшега на теже у стрпљивости и премишљању, покажимо му како се и зашто се који посао ради, па ће за коју годину научити да самостално ради и да почне сам себе да васпита.

ИЗ ПРИРОДЕ.

Снег и лед.

Многи људи мисле да је зими природа тако рећи умрла. Песници певају о белом леденом покрову, којим је снег и вејавица застрла мртву природу. И кинези мора да мисле тако, јер је у њих обичај да носе чисто бело кад су у жалости. Али то није ни чудо. Кинези су суседи Сибиру а кад поменеш Сибир, онда се леди срце свакоме Русу, јер му таки излази пред очи земља где и сама жива мрзне, где недогледна ледена поља засену очи човека, где је дубоки снег доиста самртни покров, под којим почива мамут, грдни слон прастарих векова, који је после толико хиљада година под ледом и снегом остао целокупан баш као да је јуче скапао.

Али природа не зна за умирање, за смрт. Она зна да разбуди живот у највреднијим изворима где има биља па и зарезника, па тако буди она живот и под снежним покровом. У високом северу па и по Алпима видећеш „крвави снег.“ Понека српска дада и маја рећи ће да то вила оплакује свога сина крвавим сузама; потргнуће свилену мараму да кроз њу сагледа то чудо да не буде од урока. А кад запиташ природњаке — он ће ти рећи да је то црвен нека чудновата прабилјка, која се састоји само из једне једине ћелијице, па милиони тих ћелијица, свака за се жив створ, прикрилили снежно брдо па чисто нам веле да снег незна за смрт. Под топлим снежним покровом развио се око божића наш делија кукурек. Па зар висе бабе што издигну главе изнад леда и снега не веле да иде пролеће. Силесија врста сићушних маховина баш се најдивније развија кад јесен уђе у зиму а зима се почне топити у пролеће, баш у то доба зре маховина а њу и нећеш наћи толико по топлим колико по ледним пределима где од студени што не веле пуца дрвље и камен. Уз маховине се дали и лишајеви. Последња биљка што ју је Хумболт сагледао на врху брда Чимбораса била је нека врста сићушних лишајева. Природа је то све лепше удесила лишајеве што су се ови више успели на север. У високом северу успева ирваски лишај да се северни јелен ирвас њиме рани те да после јелен држи душу човеку. Да нелија ова биљка из ледених груди земље не би то било станка ни опстанка ни човеку ни живинчету. Друга једна врста лишаја даје лапонцу лебац.

Њоме се ранио многи смели морнар, који је нагао да испита још недогучене тајне севернога стојера. Исландска маховина олакшала је својим скрбом многоме јетичавцу грудну бољу — па и то биље успева по вечитом снегу и леду. Но природа производи по леду и снегу и цвеће које би у топлој одаји згинуло. Ено вам дивних алпијских ружица оне почну да цвате на вису од 5000 стопа а најеш их на Хималаји на вису од 15.000 стопа. Нека

врста јагода допире до седам и осам хиљада стопа; кржљаве врбе уздижу се још на већим висовима уз њих цвате дивли енџијани, умилне јагорчице а у друштву се повија многа врста сена. Тако то изгледа по европским Алпима. Тако има цвећа и по планинама новог света по Андима и по Кордилерима. Ту прижеже сунце око 10 сахата пре подне да мислиш сагореће а око 2 сахата по подне поће редовно пораванђелија која неда својом вејавицом ни ока отворити, Снег остане после преко ноћ док га сутрашње сунце око 10 сахата махом не растопи те сва природа сијне и блесне у пролетноме, чару, као да је ледени дах зиме није био никад ни задахнуо. То је планина тако звана Пуна у Перу где се сваки дан два годишња времена у чудној противности боре које ће да одржи мегдан. Туде има хиљадама дивних цветова, којима се ми дивимо у нашим бубрењацима и стакленим вртovima.

Као што бива по топлијим пределима тако полећу и овде по том шарном цвећу неброј бубица и лептирова, једини живи створови који се мичу, јер туде не ходи људска нога. Хумболд је 18,096 стопа високо наишао на бубе где зује а његов славни пратилац Бонилан виђао је жућкасте лентире где се лепршају по леду. Па и по неке више животиње пењу се у те ледене висове. По Швајцарској живи свиз на вису од 8000 стопа а неки миш рије по висовима од 8250 те ту навлачи себи разно корење узимницу. По Андима вере се лама а по Алпима дивокоза и дивјарац изнад 10,60 стопа. Лија њушка по вису од 10,000 стопа те тражи ту неку врсту снежних јаребица. Па и меју не мрзи да се туде устумара ловећ дивокозе. Па по томе вечитом чућеш и умилни цвркул тица, које хватају бубе и лентире што пију мед ил цвећа. Ту ћеш чути хранаво кликтање орлова и крагуја који се царским летом и вију по овим областима свога господства и достојанства. Али сав овај животињски свет зависи од биљака а биљка црпи снагу своју из земље. И човека се тиче тај живот. Шта би било са оним горштацима који пасу своја стада по овим висовима да природа није и ту у леду и снегу избила бујни живот?

Па какав је тек то живот. Алпијска су стада снажна јер алпи су прави рај ситноме ерду и говечету. Ту се овце за чудо брзо јагње. Док се овце и козе веру по пашњацима што су 900 стопа високо, дотле ће бушани једва допрети на пашу по 8000 стопа високу. Ту је природа произвела алпијско сено те том пићом створила нов живот. Ту се горштак бави корисном мужем те продавајући сир и млеко удара темељ својој кући својој слободи. А да није снега не би било свега тога. Да није вода што се лију са вечитих ледењака, стојала би планина, удиљ гола сура стена. Овако вода та извире, рони канал нанесе муљ на згодно место те начини мало црнице да по њојви никне после трава и ливада да рани ди-

вокозу а онада намами за собом човека, који ће ради као довац гледа сваки дан по сто пута смрти у очи па постане отуда срчан, а срце му куца за својту за своју земљу са своју слободу.

(Наставиће се.)

ИЗ ДОМАЊЕГ ЖИВОТА.

П е ћ.

У нашим пределима када наступа хладније време нужно је да загрејемо одаје своје. У нас пећ загрева собу. Најбоља је она пећ, која се ложи из собе, јер та се може, кадгод треба, подстаћи без да излазимо из собе. Така пећ доприноси да се ваздух у соби чисти и брзо згрева, јер та пећ подржава јаку промају ваздуха. Хладан ваздух у соби улева се кроз дољну рупу те пећи, те подпирује горење, приносећи му кисика, који је нуждан свакоме животу и горењу. Кад нема довољно промаје ваздуха, онда се лако развију штетљиви гасови, који гуше и убијају ако се разлију по соби. Тако штетљив гас је угљена киселина. Бива кад је одушка пећи зачепљена да и дим продире у собу те нам и он штети здрављу.

Како дакле ваља да је грађена добра пећ?

1. Огњиште у пећи треба да је мало, да јара одмах згрева пећ и ваздух у соби.

2. Гориво (дрво, угљен) мора сасвим изгорети то јест да не прави много дима и чађи а да кад сагоре остане одањ само чист пепео. То бива само, ако пећ има добру промају ваздуха за то је пак нужно

3. Да ватра гори на роштиљу те да ваздух оздо кроз шупљикави роштиљ утиче на пламен. Ако се ложи угљеном онда је добро ако 8—10 палаца испод правог роштиља има још један роштиљ, на коме ће сасвим да сагоре жар који пронадне кроз роштиљ.

4. Вратоца кроз која се пећ ложи треба да се добро затварају. На тим вратоцима имају често малена вратоца за смицање. Та смицалица штети загревању собе, јер причињава промају, која удара на врх од пламена те га хлади.

5. Цев од плеха, кроз коју дим куља у димњак, не сме бити близо огњишта где гори гориво, него по врх пећи или бар близо врха пећи. Соба се боље згрева ако је та цев извијугана, у њојзи има одушка која се може зачепити да јара неумакне на поље, али се та одушка не сме зачепити пре него што је ватра сасвим изгорела.

6. Нужно је да испод роштиља има пепеоница која се може извући.

Када се пећ дуже ложи онда се напуни чађи а чађ пречи промају ваздуха. За то ваља пећ сваког месеца једанпут ишчистити.

Данас има фуруна врло разних. Наше обичне земљане по селима ложе се обично споља те ако није пећњар добар и ако се ваља остави незапушена, шиље зажарена пећ своју јару у оцак. Добре су пећи

од каљева али требају много дрва. Гвоздене фуруне греју брво али им топлота не траје.

Да би се собе зими брже угрејале ударају се на прозоре зимњи прозори. Између тих двоструких прозора стоји празнина пуна ваздуха а ваздух је лош топловођа а то ће рећи не пушта топлоту а тиме је и соба топлија. Зимни прозори не вреде ништа ако су лабави те се хрђаво затварају.

Кад је здраво зима, зебу нам ноге у топлој соби. То бива с тога што се загрејани ваздух пење у вис јер је растегнут дакле и лажни је а хладан ваздух је збијен па тежак те тоне на патос. Тога ради се простиру по патосу топли ћилимови а пази се да су врата у прагу добро удешена. Местимице опервазе зими врата сламом или роговом.

Бива да се зими мокро одело или опране кошуље суше на пећи. Најбоље је да тога не бива по собама, јер то квари ваздух. Где мора да буде онде ваља пазити да се што не запали. Добро је ако за тај посао има као неки корлат особито око гвоздене фуруне, то је нужно и због тога да се мала деца не приближе фуруни. На гвозденој фуруни много се дете већ опебло и убогаљило.

ИЗ ПОЉСКЕ ПРИВРЕДЕ.

КАКО ВАЉА ЋУБРИТИ.

VII.

КОЛИКО ВРЕДИ ЋУБРЕ.

(Наставак.)

Ми смо говорили довољно да је сваки газда могао разумети да ѓубре неописано много вреди у нашем газдинству. Али газде у страним земљама нису задовољни, ако се то само тако од ока рече да ѓубре, много вреди; те газде хоће баш да знају колико вреди ѓубре.

Ми ћемо сад да речемо коју реч и о томе јер знамо да ће се наћи по неки газда, који ће купити ѓубрета од онога који мисли да му ѓубре не треба, па треба да знаде колико ваља да плати за центу или за кола ѓубрета.

Неки Флотов, газда човек у Енглеској израчунио је да осредња њива даје по центи ѓубрета 11¹/₄ фунте жита а сувише свака даља цента ѓубрета 5⁵/₈ фуната.

Блок вели да цента ѓубрета умножи на њиви 9 фуната жита. Крајсиг вели да свака цента ѓубрета, чини 12¹/₂ фунти жита а Шлир узимље да са цента ѓубрета добијамо 10 фуната жита више.

Све ово ваља тако разумети да ѓубрена земља даје тај сувишак према оној земљи која није ѓубрена,

Дакле да узмемо ствар онако у средњу руку: свака цента ѓубрета доноси њиви по 9 фуната жита више. Тако су то израчунале газде у страним земљама. Према нашим околностима дај да узмемо само полу

тог сувишка, па и онда нам кола ђубрета по 20 центата праве хасну од 4. фор 50 н. кад узмемо жито по 5. фор. Дакле ако узмемо кола ђубрета за 1. форинту па нек нас стане и 2 форинта док га извеземо и распемо, онда се ипак види да је врло корисна ствар куповати ђубре, јер нетреба заборавити, да оно утиче 4 године дана на њиву.

Неће нико захтевати да му израчунимо вредност ђубрета на длаку. Ови бројеви довољни су да га увере колико вреди ђубре.

Ова вредност не гине ако прве године и не сејемо зрно него пићу или крму, јер добра пићарани стоку а добро рањена стока да је и много и доброга ђубрета а много и добро ђубре даје много семена, а много семе даје доброг прихода газди да напредује.

О летњој рани у кошари.

Доста смо већ говорили о томе како ћемо множити ђубре. Време је да проговоримо о томе, да је замножење ђубрета најважније да се стока и лети рани у кошари.

За неколико година ево су се времена јако променула. Велики пашњаци су разорани, ритови су задолмљени и исушени, општинске утрине биле па и нису, данас већ не мо'ш више држати ону силну марву, као некад што смо је држали, па дотеривали кући само онда када смо је продавали.

Данас су нам већи терети и обвезе, веће су нам потребе и трошкови. Ми не можемо да изиђемо на крај са оним трошком, с којим су излазили на крај наши дедови, јер је скупо и јело и одело — тако да се данас не да више живити као што се некад живило. С тога нам ваља двојном и тројном више да радимо било главом било руком.

Да би се могло као што рекох двојном зарађивати ваља газда велику бригу да обрати на летње ранење своје марве у кошари, и то несамо за то што ће отуд моћи држати више марве, него што ћемарву моћи боље ранити, бољу, племенитију пасму запатити а тиме себи створити капитал, који ће паметном газди много пута више шта донети него сва земља.

Сиромашни газда нек не се боји тога, да ће сада пошто је хатар комасиран и општи пашњак подељен, мање марве држати него пре што је држао. Па све да је и тако, да ће сада на својој земљи мање марве држати него што је држао онда док је било пашњака; ипак то неможе нико порећи, да ће овај мањи број марве боље ранити, да ће се о тој марви боље старати, да ће је моћи оплемењавати, те ће му приход бивати све то већи.

Узмимо на прилику држање коња. Многе газде у помоћкој, Ђурској и толнанској жупанији, које имају само то по $\frac{1}{4}$ и $\frac{1}{2}$ сесије земље, продају сваке треће године по пар коња по 600—800 фор. а по некад и скупије.

Питамо, вас када би ову продају постигао газда који има полак сесије земље, није ли он према приходу од 20—24 јутара земљепостигнуо знатан приход, када је добио 800 фор. за пар коња? Двадесет и једно јутро земље даће у најбољем случају 200—240 фор. чисте хасне. Па хајде да рачунамо да ће сваке четир године продати пар коња, па ако цену од 800 фор. поделимо на четири године, то ће ипак на једну годину доћи по 200 фор. а то ће рећи толико, колико сав чист приход од целог газдалука. Па кад се узме, да је уз то могао да одрани и телад и јунад и назимад — ма и у малом броју — то му годишњи приход од стоке изнесе до 300 фор.

Вредно је дакле да се мало размислимо о овој ствари, јер ово није немогуће. Државни ждрепци стоје сваком на расположењу, па сваки, ко год хоће може да одрађује племенити сој ждребади.

Исто тако може газда доћи и до добре пасме бикова само ако хоће.

Главно је да ону земљу што смо је добили при подели општинског пашњака сачувамо за оно, за што је и пре служила а то је, да на њојзи сејемо пићу или крму. Неморамо се отимати да на тој земљи сејемо зрно жудећи за великим приходом, него сејмо детелину и друге врсте крме па заведимо и то, да своју марву ранимо у штали и не будимо нестрпљиви, ако прве две три године не узимамо велика прихода, тај нам за извесно не гине.

Дакле ми позивљемо наше газде да не ране своју марву по јаловим пашњацима ни по ритским пашама, него да је држе у штали или у кошари; да за ту марву сеју детелину, чести кукуруз и другу пићу; да ране своју марву дома и да је ради кретања гоне у обор, зими пак да је не ране плевом и кукурузовином, него да је држе онако, као кад би је гојили, да нам је марва више на дому рањеница него на наши гладница.

Видим да ће многи газда на ове речи вртити главом. Али сад већ што му драго ја морам рећи истину у брз а то је: да је наше газдинство права отимачина, јер ми преотимљемо земљи сву снагу прекомерним сејањем зрна, што га већим делом носимо на пазар. а земљи се из године у годину отимље сва снага без да се ко стара, да у којој мери трошимо земљи снагу, да јој у тој мери наен ађујемо овај губитак ђубрењем.

У нашем газдинству нема саразмерности између земље, коју усевамо зрном и земље, коју усевамо пићом или крмом — па ће нас ова несаразмерност напослетку и упропастити.

У добро уређеном газдинству треба да простор на коме добијамо пићу или крму — овамо рачунамо и ливаду и детелиште, њиву за репу, за густу кукуруз и за вику — изнесе 40 процената целе наше земље. По страним државама имоси тај простор и 60 процената.

Да је јаснији рачун ево ћемо га овако израчунати. Газда који има 24 јутра земље треба 10 јутара да засеје кромом или пићом и да своју марву и зиме и лети држи у штали, да му се множи ђубре. Кад стече и употреби стечено ђубре то ће му оних 14 јутара, која је сејао врном за брзо донети двапут толики род, колики је имао пређе од свих 24 јутра а уз то је одранио и телаци јунади, ждребади и прасади те је тиме у двостручио свој приход.

(Наставиће се.)

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

(Шипуш и друг). Сисак 18. (30) новембра 1873. Шеница и мала је прилично издатних привоза, услед чега је у овој струци живахан пазар развио се, у којем су понајвише наши домаћи млинари учествовали. Разпачано је до 10.000 вагана, и плаћана је:

Бечејска и Бечкеречка 83—86 *џ.* по 7 ф. 70—80 н.

Потиска 82—86 *џ.* по 7 ф. 50—55 н. и потиска 80—86 *џ.* по 7 ф. 20—40 н.

$\frac{3}{4}$ жита, наполице, нема.

Кукуруза као да ће мало по мало до услед односа доћи, и надати се је, да ће прва банатска нова роба цену од 4 на 86 н. получити, дочим се стара по 4 ф. 60—65 н држи.

Јечма је само у лаганцима али лепима врстама на складишту (65 тех.) и тражи се за њега по 3 ф. 50—60 на 78 н.

Зоб је нешто мирнија. Дочим су привози издашнији били да су се налози лакше обављати могли, отишле су цене за 5—10 н. натраг и држи се сада боља роба по 3 ф. 75—80 н. а лагана по 3 ф. 50 и бечка цента.

Воде опадају; и за пуне терете су скоро неспособне. Време ладно, променљиво.

ПОДЛИСТАК.

О Ч Е В И.

СЛИКА ИЗ НАРОДНОГ ЖИВОТА.

написао Јосим Суботић.

II.

(Наставак.)

Ал шта је то? Шта се то Марта промену? Место оног бледила проспе јој се преко лица лака румен, а из очију јој светљаше ватра смелости. Она се подиже, па поче беседити као што говори човек, коме је мало стало, да ли ће одма тога часа морати погинути или бити спасен. Он је на свашта спреман.

— Оче, ти ми велику неправду чиниш. Опрости, ал твоја се ћи још није тако заборавила, да преступи ону границу, која је честитој и поштеној српској девојци на дику и понос. Ја ти искрено кажем, ја волим Станка и без њега не могу живити. Ако ме ш њиме раставиш, раставићеш нас са животом. Ја сам се њему обећала, а и он се заклео, да ће само мој бити. Оче, зашто нас обоје убијаш? Та то је твоја жеља некад била да нас двоје сретни будемо, па што нас сада силом одвајаш?

— Гле, гле та ти умеш и говорити. Бога ми, красна ћеш учитељка бити, красна. Ништа, ништа ћери моја. Не мораш се ти зато љутити. Шта је до тога стало, да ли ће ти се муж звати Станко или Милан или ћеш звати таста Рошом или Тошом. — Него доста је било кријумчарења, сад ти кажем једаред за свагда, ако се усудиш и још ми једаред преступиш заповест, препиши сама себи што те постигне. — Сутра ће доћи амо Роша да те проси за свога сина, учитеља, учитеља море, да будеш госпоја а не паворуша, Да, да госпоја учитељка.

С тога ти заповедам да се лепо и чисто обучеш, па да се понашаш према њему као што се пристоји мојој ћери.

— Ах, оче ти ме хоћеш силом да убијеш.

— Да те убијем, лудо, срећу твоју ја хоћу, јеси ме разумела? Срећу.

— Ал ја са Миланом никада не могу бити сретна.

— То се теби само чини, а сад доста је било дивана. Више, нећу ништа да чујем. Рече, па и необзирући се на даље изађе из собе.

Марта клекине на колена пред иконом, а сузе јој лише потоком из красних очију.

IV.

Сутрашњи је дан био врло значајан, нарочито пак по Ђир Мишку. С каким га је мислима Марта дочекала, мислим да није требало ни говорити. На очину заповест морала се чисто и лепо обући, како би се за бога мајстор Роши, том првом газди у селу, а уз то најбољем пријатељу Ђир Мишкином, што већма допала. Али ко је познавао Марту од пре неколико дана, тај би се сада морао прво промишљати, да ли ово оно пређашња Марта или не. Боже мој, како јако могу два дана јада и невоље човека да измену. Место оног тијог руменила, који је Мартино бело лице тако дичио, наступила је бледноћа, довољан и веран сведок унутарње буре. Но сваком је могла та ненадна промена пре упасти у очи, него Ђир Мишки. Шта је он марио да ли ће ћи постати несретном и за кратко време тузи и бољи подлећи морати, он је имао само једно пред очима, да му углед у селу као учитељев што већи буде, а поред тога да ступи у тесно сродство са тако богатом кућом као што је мајстор Рошина. Та за бога, времена се мењају, ко зна, шта може данас сутра наступити, па стога ваља имати увек у приправности једног доброга имућног пријатеља. Доиста, врло паметно, само... ал нећемо ништа напред да говоримо, доћи ће већ ред и на то.

Ђир Мишка је обукао своје парадно одело, па се сваки час дотеривао, тако, да би се човек чисто посумњати морао, да ли ћер удаје или сам иде у просидбу. Хм, мислио је Ђир Мишка, таковог госта ваља и дочекати. Кад је већ са својим оделом био сасвим готов, седне поред стола па очекиваше мајстор Рошу.

У тај пар зачу се куцање на врати.

— Слободно! рече Ђир Мишка, па се подиже и пође до половине собе госту на сусрет.

— Помоз бог? назове му мајстор Роша, и желим вам добро јутро!

— Бог вам добро дао, и ја вам такођер желим добро јутро! рече опет Ђир Мишка од своје стране.

Руковаше се онако, својски, па се онда ушугнуше, али је то све са неком комичном грандецом ишло.

— Па шта ми радите, мили пријатељу? Запита ће мајстор Роша.

— Хвала богу, мили пријатељу, здрави смо и ја а и моја ћи Марта, јер вама ће сигурно познато бити да ја имам ћер по имену Марту. А шта ми ви радите, и ваши почитајемо код куће?

— Вала богу, мили пријатељу, сви смо здрави, а моји вас осим тога сви лепо поздрављају, Особито пак мој син Милан, јер ви ћете сигурно знати да ја имам сина Милана!

— Ваљан и честит момак, честит момак...

— Честит, богме, честит мили пријатељу. А сад да вам кажем шта је узрок, што сам дошао. Ми смо чули за вашу ћер Марту, да је честита ваљана и вредна девојка, а поред тога још је из такве чувене фамилије. Ја опет, што се знате мене тиче, имам сина Милана, који је у Сомбору свршио пропандију, па сваки час изгледа да добије учитељску штацију. Ја сам рад да га оженим, а за супружницу изабрао сам му вашу ћер Марту. Шта ви велите на то, мили пријатељу?

— Ваш син, започе Ђир Мишка па се избечи, е би човек помислио, сад ће бити бог зна шта, — врло ми је добро познат, а позната ми је и честита фамилија његова, особито ви мили пријатељу, затим честита покојна сирота, — бог да јој душу прости — па онда поштена ћи ваша Лепојка, и остала фамилија. Па за то ће ми врло мило бити, да ступим са тако поштенородном фамилијом у тесно пријатељство и сношаје. Ја сам свом душом и срцем пристајем на ваше мњеније, драги пријатељу, и дајем вам своју ћер Марту за вашег сина Милана! — Еј Ђир Мишка бог те живио, ал што си рекао ваља, сад мајстор Рошо падај у прашину, — мислио је Ђир Мишка.

— Е па нека је с благословом драги пријатељу, на то ће мајстор Роша, а око усана му се развуче осмеј, из кога се јасно могло видети задовољство, што му је све тако сретно за руком испало.

— С благословом, и нашим и божијим! и нови се пријатељи руковаше.

У тај пар уђе Марта у собу са служавником, а на њему боца с вином и нешто пецива. Служавник остави на сто, а она као што је то већ у такој прилици обичај приступи прво мајстор Роши па га пољуби у руку, затим своје оцу, па одмах изађе напоље.

— Честита девојка! рече мајстор Роша бајаги за себе. —

Ђир Мишка би, да може, искочио из коже од радости.

— Изволите служите се!

— Благодарим лепо, ја сам већ ручао.

— Па ништа за то, не ће се два ручка свадити.

— Е, вама за љубав узеху!

И тако даље, и тако даље. Шта да вас дуже морим са овим комичним церемонијама, између два надувена лудака, којима при тако важној ствари ни из далека није пало на памет, да спомену коју речцу о својој детету. Њима је обојици ова жендба ишла у интерес, а за оно друго, а ко вас пита за то, та сме ли се ма које усудити од њих двоје да рече противно? Јао си га њему. Мајстор Роша није још ни једне речи проговорио о тој ствари са својим сином. Овај дакле није ни сањао, шта се за њега спрема. Али је већ било крајње време да му се саопшти, с тога је Мајстор Роша чим је дошао кући са просидбе, одмах одвео у собу и саопштио све шта је у ствари. Али како се зачудио, кад му Милан, место да му падне око врата и да му се захвали, рече да он на тај еорак никада пристати не може. Он за то имаде свога основног разлога. Е, ту би било вредно да сте видели како је мајстор Роша изгледао.

— Шта ти нећеш? неможеш? А зашто то?

— Реко сам ти да имам свога разлога!

— Нема ту никаквога разлога, гледај ти то њега, — и ти то озбиља говориш.

— Ја ти реко а ти сад чини како знаш.

Мајстор Роша гледаше у њега неко време, па тек наједаред прасне љутито.

— Бре неће то бити тако ко што ти мислиш. Јок. Онако је ко што ја хоћу. Зар нисам ја господар у мојој кући? Ко те је одранио, а? Ко те је дао на школе? Ко је потрошио на тебе толики новац, те је упропастио и себе и сву кућу, а? све ја, па ја, па зар да немам права захтевати да ми будеш покоран,

— Што си досад за мене чинио, била је твоја то дужност!

— Ђут', безобразно дераште, а је ли била моја дужност да те дам у препарандију, место да ти тутнем иглу у шаке.

— Е, ако ћеш ти тако самном да говориш, онда збогом. И Милан збиља узме шешир, па се крене да иде. —

То беше и сувише. Мајстор Роша скочи са столице, као рис, па зграби Милана за обе руке и баца га на столицу.

— Ту ћеш седити па када ти ја кажем да идеш онда ћеш ићи, је си ме разумо?

Милан још никад није видео свога оца овако раздражена, стога се јако препао, кад га је видео у таквом расположењу. Седео је као укопан, па је тако ишчекивао шта ће да буде.

— Седи, па слушај, рече мајстор Роша, пошто се мало умирио. Ти се мораш, разуми, мораш, скорим

оженити и то никојом другом до Ђир Мишеином Мартом. Ти још незнаш у како смо се блато ми сви увуели, знаш ли ти море, да ни ова кућа над главом није наша? а? Све сам ја то задужио, јест ја. А ваља и то да знаш, да си ме на то ти са твојим грдним тропшкџовима натерао. Ти мене грдних новаца стајеш, па до чега си дотерао, дед' реци ми, да ти свака шуша пуца под нос. Еј мој синко, да су другом честитијем момку били ти новци у шакама, које си ти у лудо профердо, та тај би и до патријара дотеро. А да како. И ти се усуђујеш да пркосиш ономе, који је од своји уста и од уста целе породице отеидао, само да тебе не сита хало зајави. Па шта да чинимо сада. Ајд ти скени дуг с куће, ајд нас ти лебом рани. Сутра! Вали бога ако га и сам узимаш доста. Мишлиш ти, да сам се ја забадава толико времена улагивао том лудаку? Да сам се забадава превијао и савијао и око њега лагао свакојако? Само да девојку за тебе добијем, а тиме да дођемо до средства како да се сви из овога терета извучемо. Шта велиш дакле на ово?

Милан није знао у први мах шта да одговори. Био је јако сплетен. Ово све што се за ово кратко време збило, тако га је изненадило, да збиља није знао како да се нађе. Напослетку скуни сву своју снагу те рече:

— Та то је све лепо и красно, драги оче, али ја ипак немогу имам своје разлоге за то.

— Каки разлози, шта ти још можеш имати. Ово су разлози што ти ја кажем. Другачије се не да чинити. Ти си сада доста наметан, изучио си толике школе, да се другачије помоћи не можемо.

— Али ја то све допуштам, поче Милан мало понизнијим гласом, само...

— Шта само... нема ту ништа само, него сада ваља да обилазиш око Ђир Мишеи куће, па гледај да се што већма старцу додвориш, ако му уђеш у вољу, онда ћеш бити сретан а поред тебе и ми сви. Старац нема више никога осим Марте, а он ће до који дан отићи на други свет, коме ће дакле оставити сву своју имовину, ако не њојзи. Само му мораш лагати, лагати на сву меру, јер је старац чудновате, сулуде ћуди.

— Драги оче, започе Милан, ја видим да ми није на ино, него да ти морам казати, зашто не могу учинити тај корак кога ми ти предлагеш.

Мајстор Роша погледа љубопитљиво у сина.

— Теби је врло добро познат мој живот као Ђаком. Ти си ми пиљао више него што ми је требало, а ја да ти оно што је сувише вратим, нисам никако хтео а луд би и био. Мало по мало, ја сам већ и до тога дотерао био, да ми је и тај новац мало био, и ја сам сваки пут све више и више искао. Кад сам

отишао у Сомбор, и упознао се са своји другови, међу којима морам на жалост признати, бејаш ја још понајгори, проводио сам лумповски живот из дана у дан. Моји другови држаше ме за правог спајију тако сам трошио. Набрао се то распростре по целој ва-роши, и као што можеш и сам мислити, женски ми свет поче указивати своју велику позорност. Сједном се упознам, и то већма, него што би и сам желио. Пре некоји дан добих писмо од ње у коме јавља ово што ћу ти сада прочитати.

При тим речма извади Милан једно угужвано писмо и прочита га од речи до речи мајстор Роши.

(Наставиће се.)

Р А З Н О.

Др. Милан Јовановић, држао је прошле недеље у Н. Саду јавно предавање о „горењу и осветлењу“. Хтијући да нам покаже како бива горење упознао нас је с једним ваздушним телом без кога неби било живота а то је кисеоник. — То је течан гас као и наш ваздух, нема боје, ни куска, ни мириса па је опет од преке нужде по живот: јер да нема кисеоника у ваздуху неби ни ми могли живити неби могла ни тела сагоревати. Да-клем је кисеоник преко нужни услов животу и горењу. Ми се уверисмо опитом — *experimentom* о тим својствима кисеониковим. Учећи нас о томе шта је управо горење, казао нам је и разлику међу горивом то јест која врста дрва боље гори, боље светли, боље грије, што је са економног гледишта врло добро, јер скоро један хват чамовине загрије толико колико $\frac{1}{2}$ хвата церовине, боровине и др. Учинио је пажљивим слушаоце на избор дрва кад купују. Још једну хаспу хаснисмо тога вечера уверисмо се која је врста пећи најбоља и са економског и са здравственог гледишта. Поред лепе забаве тога вечера научисмо се и нечем корисноме —

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

НАЈНОВИЈЕ ЗА ПИСМОНОШЕ!

ПОСТИЛИОН ВЕЛИКИ ЗАБАВНИК

ЗА ГОДИНУ

1874.

М о т о: Знам ја зашто многи
Целог лета штеди:
Да на нову годину
Покаже шта вреди.

За кратко време изићи ће из штампе ова за писмоноше ваљано удешена честитка нове године. Цена јој је 6 новч. комад. Ко хоће да му се име на њојзи штампа, нека се јави најдуже за 14 дана

Српској нар. задружној штампарији
у Новом Саду.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: Стеван В. Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1873.